

Анюта Дейнеко

студентка 4 курсу Навчально-наукового інституту економіки і права Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Специфіка застосування тримання під вартою в умовах правового режиму воєнного стану

Кримінальне провадження в Україні одними із найголовніших завдань ставить захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду. Для виконання цих завдань у кримінальному процесі заснований та активно функціонує правовий інститут запобіжних заходів.

Як визначає Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) метою застосування запобіжного заходу є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання ризикам, передбаченим ст. 177 КПК України [1].

Чинний КПК України встановлює п'ять видів запобіжних заходів, серед яких винятковим запобіжним заходом виділяють тримання під вартою, яке застосовується виключно у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти ризикам, передбаченим ст. 177 КПК України, крім випадків, передбачених ч.ч. 6 та 8 ст. 176 КПК України.

Правовий режим воєнного стану, який офіційно запроваджений в Україні Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року [2], вніс чимало змін у чинне законодавство, у тому числі й положення КПК України, що регулюють порядок застосування тримання під вартою. Так, зокрема, аналіз ст. 183 КПК України та Розділу IX-1 «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану» дає змогу констатувати про ряд нововведень щодо цього запобіжного заходу.

По-перше, під час дії воєнного стану тримання під вартою застосовується до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів, передбачених ст.ст. 109-114², 258-258⁶, 260, 261, 437-442 Кримінального кодексу України (далі – КК України) [3], за наявності ризиків, зазначених у ст. 177 КПК України; до військовослужбовців, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів, передбачених ст.ст. 402-405, 407, 408, 429 КК України, під час дії воєнного стану застосовується виключно тримання під вартою. Крім того, відносно зазначених осіб при постановленні ухвали про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, враховуючи підстави та обставини, передбачені ст.ст. 177 та 178 КПК України, слідчий суддя має право не визначити розмір застави у кримінальному провадженні.

По-друге, правом призначити запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, за наявності сукупності умов, передбачених п. 2 ч. 1 ст. 615 КПК України, наділяється керівник відповідного органу прокуратури.

По-третє, строк дії ухвали слідчого судді про тримання під вартою чи

постанови керівника органу прокуратури про тримання під вартою, прийнятої відповідно до вимог та з урахуванням обставин, передбачених ст. 615 КПК України, може бути продовжений до одного місяця керівником відповідного органу прокуратури за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором. Строк тримання під вартою може продовжуватися неодноразово в межах строку досудового розслідування.

По-четверте, у разі неможливості проведення підготовчого судового засідання обраний слідчим суддею, керівником органу прокуратури під час досудового розслідування запобіжний захід у вигляді тримання під вартою вважається продовженим до вирішення відповідного питання у підготовчому судовому засіданні, але не більше ніж на два місяці (автоматичне продовження) [1].

Важливо звернути увагу на одне з положень КПК України, визнане рішенням Конституційного Суду України (далі – КСУ) від 18 липня 2024 р. неконституційним, а саме: «У разі закінчення строку дії ухвали суду про тримання під вартою та неможливості розгляду судом питання про продовження строку тримання під вартою в установленому цим Кодексом порядку обраний запобіжний захід у вигляді тримання під вартою вважається продовженим до вирішення відповідного питання судом, але не більше ніж на два місяці». КСУ вважає, що зазначена норма суперечить ч.ч. 1-2 ст. 29, ч.ч. 1-2 ст. 55, ч.ч. 1-3 ст. 62, ч. 2 ст. 63 Конституції України.

Не можна оминати підстав для скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою в умовах воєнного стану, які передбачені ст. 616 КПК України, а саме: проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період та/або військової служби за контрактом осіб рядового, сержантського і старшинського та офіцерського складу. Проте, ч. 1 зазначеної статті вказує на осіб, відносно яких тримання під вартою не може бути скасовано за вказаних умов, наприклад, особа підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочинів проти основ національної безпеки України, умисного вбивства двох або більше осіб або вчиненого з особливою жорстокістю тощо.

Особа, яка має право на скасування відносно неї запобіжного заходу, звертається із відповідним клопотанням до прокурора, який за результатами його розгляду може звернутися до слідчого судді або суду, який розглядає кримінальне провадження, з клопотанням про скасування цієї особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Вказане клопотання розглядається слідчим суддею або судом невідкладно. За наявності достатніх підстав слідчий суддя або суд має право скасувати запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Підозрюваний, обвинувачений, стосовно якого скасовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, має невідкладно, але не пізніше 48 годин з моменту оголошення ухвали про скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, з'явитися до відповідного територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем реєстрації, який і здійснює контроль за виконанням ухвали слідчого судді або суду про скасування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Таким чином, тримання під вартою в умовах правового режиму воєнного стану має свої специфічні риси, зокрема коло осіб, до яких

застосовується цей запобіжний захід; суб'єкти застосування; строки; можливість не призначення застави як альтернативи триманню під вартою за вчинення окремих кримінальних правопорушень та підстави скасування.

Література

1.Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. №3902-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n1783>.

2.Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

3.Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. №2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

4.Рішення Другого сенату Конституційного Суду України у справі за конституційними скаргами Оніщенко Руслана Ілліча, Гаврилюка Дмитра Михайловича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини шостої статті 615 Кримінального процесуального кодексу України (справа про гарантії судового контролю за дотриманням прав осіб, яких утримують під вартою) від 18.07.2024 р. №8-р(II)/2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-24#n117>.

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**